

en el Maestrat (p. ex. a St. Mateu pujant a Cantacorbs); MVayreda (*Sang Nova* III, v, 188). *Canyot* «cada una de les plantes de la dacs», val. (Alcúdia de Crespins, 1962; «=cat. *canyoca*», Renat, «El Camí», 14-iv-1934). +Receptacle que fan córrer amb la moneda en la taula de ruleta: «les frases rituals els calabres les deien sempre en castellà: —Hagan juegos, señores. —No va más. La *canyota* s'omplia prodigiosament; el rasclat feia córrer per damunt del tapís verd les fitxes de --- 25 pessetes», P. Coromines (*Pro-meteu* IV, p. 82).

Canoca mot peculiar des d'antic del ross. i bisbat de Girona [1575], OPou, que li ve de la seva naixença gironina: «la *canoca* hueca o tova, com la del sahuç y de la canya: surculus arundinaceus et fistulosus» (*TbPu.*, 59); en la Renaix. és peculiar de l'estil de JRuyra (Blanes-Girona) i PCoromines (de família i lèxic alt-empordanesos): «quan les mongeteres s'hi enfilen per les canyes o ara que la negror de les *canoques* emmascarades es nega entre la rojer de les roses», Coromines, *Elogi de les Muntanyes* (1921, O. C., 1512b11f.), «als campells dónes una cavada al blat de moro, que ja les *canoques* puguen per damunt del teu cap, i les panotxes comencen a desfer al vent la roja cabellera» (1917, *Cartes d'un Visionari* VIII, § 25, p. 118, O. C., 979a6), «els rostolls, les *canoques* roses del blat de moro» (*Viatge a Viena*, p. 212, O. C., 1601); «una canya, i també un bri de moresc, se compon de *canoques*, fulles, rels», JRuyra, *La Parada*, 197, i defineix «el tronc de les plantes quan és gruit en forma de canó», O. C., 378a. El cerdà Antoni Cayrol defineix *canoca* com «canyoca del blat» en el seu glossari, escriu «a dins la forca encontrà el blat, i amb la mà va resseguir la *canoca*» (*Cont. Cerd.*, 48). *AlcM* dóna *canyoca* per a la del blat de moro i com a mot de Conflent, Ripoll i Olot, *canyoc* a la Pobla de Lillet. Tota l'aparença és, doncs, d'un derivat de CANNA, i no podríem dubtar-ne si no hi hagués ací un sufix (celtoide) una mica peculiar.⁸ *Acanocai*.

Cànula [mj. S. xv], pres del dim. *cannüla*. *Canut* [1466, en el valencià Micer Joan, *AlcM*], com el cast. *cañuto* o *canuto* [tots dos S. XIII] i port. *canudo* [1253] és germà o manlleu del mossàr. *qannút* és germà d'una forma hispànica *CANNŪTUS derivada de CANNA en el sentit de 'comparable a una canya, buit de dins', després substantivat: *qannút* i *qannūd* 'canut', 'canya' es troben en Abenalauam (S. XII), *qannút* 'canya' en el nostre *RMa.*, *cannūd* «canuto» en *PAlc.* (i va passar a l'àrab de Marroc i Algèria), veg. *DCEC* I, 649a38ss.; també es pot tenir en compte que *cannudo* i *canuto* apareixen en la trad. del lisboeta Abenbaššal (*Al-And.* XIII, 404, tres cops), que encara que trad. castellana ha conservat bastant d'elements lèxics mossàrabs.

En la nostra llengua (on la forma *canyut*, *canyutet*, és rara, tort.) ha estat sempre un mot més de València que del Princ. i, dins d'aquest, especialment occidental; de tota manera cal dir que *canut* de les *agulles* ha tingut un ús més ample: la meva mare, gironina, no ho deia altrament; així es diu també fins al Pa-

llars (Tor, 1932), i en el folklore d'allà *lo canut dels meneirons* (-airons) és un tub on, segons contenen, hi tenen reclosos alguns uns follets que obren meravelles (Farrera de Pallars, Esterri de Cardós, 1933-4) (per als menairons, veg. Amades, *BDC* xv, 39). És especialment el 'canonet per on raja l'aigua a les fonts' (Marçà del Priorat, 1935; Alfara de la Baronia, 1962) i se'n troben encara d'altres aplicacions en terres valencianes i extrem-occidentals: «disparar els pinyols de l'arbulloner en un *canut*» a Torís (1962), «no saber fer la O en un canut» dita com a paradigma d'ignorància (Canyís, p. 126); a Pena-roja (*BDC* ix, 70) i en el vocab. tarrag. de l'Oli (*BDC* x, 107). D'ací un verb *canutar* intr. «lo blat ja *kanüte*» 'ja en surt l'espiga' en el Segrià (Alcarràs, 1964).

Canuda, fem., 'aixeta, canonet' ha tingut més extensió: s'usa en els quatre extrems de Ribagorça: Benavarri (*BDC* VII, 69), Barravés (*BDC* VI, 18), Tamarit i Benasc: «toda la parte superior de la bota de vino: es decir, la espita por donde sale el líquido, la rosca que la cubre: *ta beure ha sacau la canuda* 'la espita y la rosca' (Ferraz, 37). Fora d'això *AlcM* no ho localitza més que a la Conca de Tremp, però crec que també es degué usar altre temps molt més a l'Est, car del nom d'una canuda de font hem de creure que es vagi treure el del vell i cèntric carrer de la *Canuda* a Barcelona; suposar que això pugui venir del nom d'una dona canuda o de cabells blancs em sembla tan inversemblant com cercar un tal origen al cognom *Canudes* que *AlcM* troba en set poblacions de les regions de Barcelona, Manresa i Girona (idea absurda tractant-se d'un plural). D'ací el nom de planta *canudera* (*BDC* XVII, 10) 'dentaria pinnata' (*DFa.*) (al qual *AlcM* ha afegit tres variants que no semblen de fiar). *Acanyat* 'demacrat' [1803 «encanjado», Belv.; 1851, *DAmén.*; «un canell i una mà *acanyadíssims*», JRuyra, *Pinya de Rosa* I, 165], en la variant amb -n s'usa el verb *acanyar-se* en el Pallars («los bous se van *akanân*» a la V. d'Assua: Surp, 1959). D'una variant formativa *acanyir-se*, -nyit, és alteració el ross. *aganyit*: «mentrestant lo Minet tot *aganyit* s'estava: / cada dia un poc més lo greix se li afluyxava», Saisset, *Catalanades*, 210, «flac, magre» en el gloss., p. 249; «el català vallespirenc --- germà del vostre --- un germà *aganyit* y descandit», E. Caseponce, *BDLC* III, 1906, 145, que va usar també un cop el verb *s'aganyia* (*AlcM*) molt rar; *L'Aganyit* és el nom d'una partida del terme de la Roca d'Albera (1960), i *AlcM* afegeix que s'usa no sols a la Vall de Ribes (ací amb el sentit d'«avar, molt estret» sinó també cap al Maestrat: Calceit, Vilafranca, Castelló, però en això hi deu haver confusió car el que s'usa allà és *aganit* (Tortosa, Benassal) (també es diria *aganit* a Catllà de Conflent), i és justament aquesta forma la que ens explica el canvi anòmal de -c- en -g- en aquest mot: evidentment per contaminació de *gana* (maestr. *aganar* 'fer tenir gana', *AlcM*). *Encanar-se* 'ofegar-se les criatures quan ploren' val. (també ~ de *risa* 'desternillarse', Lamarca; Ga. Girona; «lurs cares blanquinoses / d'esglai veu, i s'afana, / esconjura, i la ràbia fins la *encana*», Seidia,